

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.О. РЕКТОРА
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
“ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА”

_____ **проф. Юрій БОБАЛО**

“ ____ ” _____ 2025 року

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

В4 ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ТА РЕСТАВРАЦІЯ
ДЛЯ ВСТУПУ НА ТРЕТІЙ (ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Програма вступного іспиту зі спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація» для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня (НРК України – 8 рівень, FQ–ЕНЕА – третій цикл, EQF–LLL – 8 рівень) (галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»)

Розробники:

Микола БЕВЗ, доктор архітектури, професор.

Ігор ЮРЧЕНКО, кандидат мистецтвознавства, доцент

Гарант програми за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація»

_____/_____/_____
/підпис/ /Ігор ЮРЧЕНКО/ /
/ініціали та прізвище/

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Науково-методичної ради Навчально-наукового інституту архітектури та дизайну

Протокол № 2 від 13 лютого 2025 року

Голова НМР ІАРД _____ / Оксана /
_____ /ЮРЧИШИН/ _____
/підпис/ /ініціали та прізвище/

Програму розглянуто та схвалена Вченою радою Навчально-наукового інституту архітектури та дизайну

Протокол № 5 від 20 лютого 2025 року

Голова Вченої ради ІАРД _____ / Богдан ЧЕРКЕС /
_____ /ініціали та прізвище/

ПРОГРАМА

вступного іспиту зі спеціальності

В4 «Образотворче мистецтво та реставрація»

для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

Програма складена з урахуванням програми рівня вищої освіти магістра зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (В4 «Образотворче мистецтво та реставрація»). Вона містить п'ять розділів, у першому з яких відображені питання з історії мистецтва та архітектури, у другому розділі – з теорії та методології наукових досліджень в консервації та реставрації творів мистецтв, у третьому розділі – з наукових принципів консервації та реставрації творів мистецтва, архітектурно-мистецьких об'єктів, у четвертому розділі – з реставрації творів мистецтва з каменю і дерева та елементів мистецького вистрою будівель, у п'ятому розділі – з реставраційного матеріалознавства, техніки та технології в консервації і реставрації. Розроблені питання базуються на таких дисциплінах: «Історія мистецтв і архітектури», «Історико-культурна спадщина», «Основи теорії реставрації», «Методологія наукових досліджень в реставрації творів мистецтва», «Ремонт та реставрація будівель та пов'язаних з ними творів мистецтва», «Архітектурний та мистецький декор», «Сучасні методи та технології в реставрації творів мистецтва», що спрямовані на виявлення знань та умінь здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня зі спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація».

Форми контролю та критерії оцінювання

Організування та проведення вступних випробувань до аспірантури здійснюється відповідно до Правил прийому до аспірантури Національного університету «Львівська політехніка» у відповідному році.

Вступний іспит зі спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація» проводиться у письмово-усній формі згідно з окремим графіком, який затверджується Ректором Університету та оприлюднюється на інформаційному стенді відділу докторантури та аспірантури й офіційному веб-сайті Університету не пізніше, ніж за 3 дні до початку прийому документів.

Екзаменаційні білети вступного іспиту зі спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація» формуються в обсязі програми рівня вищої освіти магістра зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (В4 «Образотворче мистецтво та реставрація») та затверджуються на засіданні Вченої ради Навчально-наукового інституту архітектури та дизайну.

Результати вступного іспиту зі спеціальності оцінюються за 100-бальною шкалою.

Екзаменаційний білет вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація» містить:

- письмову компоненту з чотирьох питань: три питання з розділів 1-5

основної програми і одне питання з додаткової програми, сформованої за темою планованого дисертаційного дослідження (кожне із чотирьох питань екзаменаційного білета оцінюється максимально в 20 балів; максимальна сумарна кількість балів письмової компоненти – 80 балів);

■ усну компоненту вступного іспиту з чотирьох питань (кожне із чотирьох питань усної компоненти оцінюється максимально в 5 балів, максимальна сумарна кількість балів усної компоненти – 20 балів).

Критерії оцінювання кожного питання письмової та усної компоненти вступного іспиту зі В4 «Образотворче мистецтво та реставрація» є такими:

Оцінка «відмінно» (18-20 балів для питань письмової компоненти та 5 балів для питань усної компоненти): вступник в аспірантуру бездоганно засвоїв теоретичний матеріал щодо змісту питання; самостійно, грамотно і послідовно з вичерпною повнотою відповів на питання; демонструє глибокі та всебічні знання, логічно будує відповідь; висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем; вміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, логічно та обґрунтовано будувати висновки.

Оцінка «добре» (14-17 балів для питань письмової компоненти та 4 бали для питань усної компоненти): вступник в аспірантуру добре засвоїв теоретичний матеріал щодо змісту питання, аргументовано викладає його; розкриває основний зміст питання, дає неповні визначення понять, допускає незначні порушення в послідовності викладення матеріалу та неточності при використанні наукових термінів; нечітко формулює висновки, висловлює свої міркування щодо тих чи інших проблем, але припускається певних похибок у логіці викладу теоретичного змісту.

Оцінка «задовільно» (10-13 балів для питань письмової компоненти та 3 бали для питань усної компоненти): вступник в аспірантуру в основному засвоїв теоретичний матеріал щодо змісту питання; фрагментарно розкриває зміст питання і має лише загальне його розуміння; при відтворенні основного змісту питання допускає суттєві помилки, наводить прості приклади, непереконливо відповідає, плутає поняття.

Оцінка «незадовільно» (0-9 балів для питань письмової компоненти та 0-2 бали для питань усної компоненти): вступник не засвоїв зміст питання, не знає основних його понять; дає неправильну відповідь на запитання.

Виконання завдань вступного іспиту зі спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація» передбачає необхідність неухильного дотримання норм та правил академічної доброчесності відповідно до Положення про академічну доброчесність у Національному університеті «Львівська політехніка». За порушення зазначених норм та правил вступники в аспірантуру притягаються до відповідальності згідно вимог чинного законодавства.

Розділ 1.

ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

1.1. Основні етапи в історичному розвитку образотворчого та прикладного мистецтва, архітектури. Художньо-стилева класифікація фаз розвитку архітектурної та мистецької творчості.

1.2. Виникнення і розвиток науки реставрації архітектурних і мистецьких творів. Зміна поглядів на сутність реставраційних робіт.

1.3. Питання архітектурно-просторового розвитку міст і поселень у світі від найдавніших часів до наших днів, насамперед в аспекті їх мистецького опорядження, функціональної побудови та архітектурного ансамблю. Особлива увага до вивчення історії розвитку

1.4. Архітектура міст та ансамблів, мистецькі твори у часи стародавнього світу.

1.5. Архітектура міст та ансамблів, мистецькі твори у часи середньовіччя.

1.6. Архітектура міст та ансамблів, мистецькі твори у часи ренесансу.

1.7. Архітектура міст та ансамблів, мистецькі твори у часи бароко.

1.8. Архітектура міст та ансамблів, мистецькі твори у часи історизму.

1.9. Архітектура міст та ансамблів, мистецькі твори у часи сецесії.

1.10. Архітектура міст та ансамблів, мистецькі твори у часи модернізму початку XX ст.

1.11. Загальна характеристика історичних процесів розвитку художньої культури в Україні. Формування художньої регіональної самобутності.

1.12. Постаті художників, архітекторів та майстрів, які творили художню культуру України від епохи Русі-України X ст. до сучасності.

1.13. Історія декорування будівель, скульптурне та інше оздоблення у Львові та в західному регіоні України.

1.14. Особливості формування інтер'єрів будівель в різних історичних епохах.

Розділ 2.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В КОНСЕРВАЦІЇ ТА РЕСТАВРАЦІЇ ТВОРІВ МИСТЕЦТВ

2.1. Методологія реставраційного процесу та роль реставратора в цьому процесі.

2.2. Комплексні наукові дослідження пам'ятки архітектури, визначення категорії цінності об'єктів, формування концепції реставрації пам'яток архітектури та пов'язаних з ними творів мистецтва.

2.3. Методика виконання ескізного та робочого проекту реставрації пам'ятки архітектури.

2.4. Методика консервації творів мистецтва.

2.5. Методика реставрації творів мистецтва.

2.6. Превентивна консервація твору мистецтва.

2.7. Науковий прогрес у розвитку реставраційної методики творів мистецтва

2.8. Особливості наукового дослідження творів мистецтва, виконаних з різних матеріалів.

2.9. Принципи розроблення науково-проектної документації консервації (реставрації) твору мистецтва.

2.10. Особливості реставрації декоративних елементів з штучного каменю на пам'ятках мурованої архітектури.

2.11. Особливості реставрації декоративних елементів з натурального каменю на пам'ятках мурованої архітектури.

2.12. Особливості реставрації декоративних елементів на пам'ятках дерев'яної архітектури.

2.13. Інформатика та основи комп'ютерного моделювання в дослідженні пам'яток культурної спадщини, творів мистецтва.

2.14. Діагностика дефектів та технологія реставраційних заходів щодо історичних будинків в цілому та їх окремих частин.

2.15. Допоміжні дисципліни, необхідні для практичного використання у процесі вивчення твору мистецтва на стадії попереднього дослідження та у роботі над реставраційним завданням.

Розділ 3.

НАУКОВІ ПРИНЦИПИ КОНСЕРВАЦІЇ ТА РЕСТАВРАЦІЇ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

3.1. Поняття „наукова методика„ та її місце у реставраційному процесі.

3.2. Принципи реставраційних, консерваційних та реставраційних робіт.

3.3. Основні категорії, що визначають значимість твору мистецтва, та їх змістове навантаження.

3.4. Методологічна структура реставраційного процесу: підготовчі роботи, дослідження, проект реставрації, процес виконання, науково-реставраційний звіт.

3.5. Система цінностей об'єктів архітектурної та мистецької спадщини, перелік цінностей твору мистецтва.

3.6. Історична цінність твору мистецтва (визначення) та критерії історичної цінності.

3.7. Мистецька цінність об'єкту та твору (визначення) та критерії цінності. Критерії автентизму, мистецької та естетичної цінності: період побудови; місце та значимість в світовій та вітчизняній культурі та ін.

3.8. Емоційно-художня цінність твору мистецтва та критерії емоційно-художньої цінності; засоби художнього образу.

3.9. Науково-реставраційна цінність архітектурного об'єкту (визначення) та критерії науково-реставраційної цінності: реставраційні періоди на пам'ятці; значимість та цінність проведених реставрацій.

3.10. Методика виявлення нашарувань у творі мистецтва; зміна первісного вигляду пам'ятки. Методика оцінки нашарувань при реставрації твору мистецтва.

3.11. Критерії функціональної цінності пам'яткового твору мистецтва; пам'ятка як об'єкт експозиції, музеєфікація творів мистецтва; умови автентизму, «історичної правди» та комфортності в музеєфікації.

3.12. „Неруйнівні” методи дослідження творів мистецтва. „Руйнівні” методи дослідження творів мистецтва.

3.13. Реалізація принципу мінімального втручання в пам'ятковий твір при його дослідженні та реставрації.

3.14. Реалізація принципу реверсивності при реставрації твору мистецтва.

3.15. Принцип інтеграції в реставрації твору мистецтва.

Розділ 4.

ВИКОНАННЯ ПРОЦЕСІВ КОНСЕРВАЦІЇ ТА РЕСТАВРАЦІЇ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

4.1. Проблеми і завдання реставрації елементів мистецького вистрою будівель.

4.2. Науково-технологічне обстеження матеріалів декору і оздоблення пам'яток архітектури.

4.3. Методика і правила очищення творів мистецтва, елементів мистецького вистрою будівель від забруднень.

4.4. Причини знищення каменю.

4.5. Причини знищення дерева.

4.6. Методика ідентифікації матеріалів, з яких виконано твір мистецтва.

4.7. Методи укріплення зруйнованої та деструктованої деревини в пам'ятках архітектури та творах мистецтва.

4.8. Антисептування дерев'яних творів та елементів пам'ятки. Лакофарбові та декоративні покриття поверхні деревини.

4.9. Забезпечення творів мистецтва і їх деталей від від агресивного середовища.

4.10. Науково-технологічне обстеження творів з каменю.

4.11. Науково-технологічне обстеження творів з дерева.

4.12. Науково-технологічне обстеження металевих елементів у творах мистецтва. Очищення металевих елементів від забруднень.

4.13. Консервація та реставрація штучних мармурів та архітектурних деталей.

4.14. Консервація та реставрація творів з кераміки.

4.15. Реставрація мозаїчних підлог. Забезпечення від агресивного середовища.

- 4.16. Методи та методика виконання доповнень на кам'яній пластиці.
- 4.17. Методи та методика склеювання частин розбитої пам'ятки.
- 4.18. Техніки та технології кріплення архітектурних деталей до несучих конструкцій пам'ятки.
- 4.19. Методи та методика виконання доповнень дерев'яних творів мистецтва.

Розділ 5.

РЕСТАВРАЦІЙНЕ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО, ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ В РЕСТАВРАЦІЇ

- 5.1. Фізично-механічні властивості пористого каменю. Техніки та технології обробки пористого каменю.
- 5.2. Принципи виконання архітектурних деталей з вапняку.
- 5.3. Особливості виконання та реставрації великогабаритних скульптур з пористого каменю.
- 5.4. Методи і матеріали для зміцнення деструктованої структури каменю.
- 5.5. Способи реставрації творів мистецтва з кристалічного каменю.
- 5.6. Методика площинної обробки архітектурних деталей та творів мистецтва з мармуру.
- 5.7. Архітектурні та декоративні деталі, твори мистецтва з алебастру. Особливі вимоги до реставрації творів з алебастру.
- 5.8. Технологічні особливості реставрації архітектурних деталей та творів мистецтва з штучного каменю.
- 5.9. Історичні декоративні тиньки: характеристики технологічного процесу та умови виконання і реставрації тиньків.
- 5.10. Вимоги до виконання моделей, форм та відливів з гіпсу.
- 5.11. Техніки та технології виконання вапняних та гіпсових стюків.
- 5.12. Техніки та технології виконання обрамлень та декорацій на арках та склепіннях.
- 5.13. Принципи забезпечення творів з гіпсу від впливу атмосферних опадів.
- 5.14. Техніка та технологія виконання декоративних деталей з романського цементу.
- 5.15. Методи та методика полірування оброблених декоративних поверхонь.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Державні будівельні норми України. Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини, ДБН В.3.2-1-2004.
2. Консервація і реставрація пам'яток архітектури. Методичний посібник. Київ-Львів 1996, с. 143-149.
3. Волошинець В., Бевз М. Реставраційне матеріалознавство. Львів: НУЛП, 2017.
4. Консервація і реставрація об'єктів культурної спадщини. Методичний посібник. Ред. І.Прокопенко. Київ: Саміт-книга, 2022.
5. Бевз М. Пам'ятки архітектури міста Львова збудовані із застосуванням романцменту \\\ Наша спадщина. Львів: 2014, № 1.
6. Гоголь В., Диба Ю. Скульптура. Ілюстрована енциклопедія. Т.1 . Львів, НУЛП, 2020.
7. Культурна спадщина. Збірник наукових праць. Київ, УДІКС, випуски 2017-2024 рр.
8. Комплексні наукові дослідження в реставрації пам'яток архітектури. Ред. М.Бевз. Львів: НУЛП, 2022.
9. Стародубцева Л. Архітектура постмодернізму. Історія, теорія, практика. Київ, „Спалах”, 1998. – 258 с.
10. Тимофієнко В., Пучков А. Криза і сподівання фундаментальної науки // Архітектурна спадщина України: щорічник Держбуду України.-2002. – Вип.5.
11. Чепелик В. Український архітектурний модерн. —К.:КНУБА, 2000 – 253 с.
12. Тимофієнко В. Архітектура і монументальне мистецтво. Терміни та поняття. – Київ. Ін-т проблем сучасного мистецтва. – 2002.
13. Запаско Я., гол.ред. Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник. – Львів: ЛАМ, 2000. – Т. 1-2.
14. Енциклопедія українознавства. Львів: НТШ , 1993-2010. – Т. 1-11.
15. Вовкотруб М.П. Електронний підручник з дисципліни: Фізична і колоїдна хімія. Кмів, Національний ун-тбіоресурсів і прородокористування. України, 2010.
16. Бірюльов Ю. Кмінь не вічний. Проблеми збереження і дослідження скульптурної спадщини Львова. \\\ Позиція. С. 129-141. [електронний ресурс] Режим доступу - <http://sm.etnolog.org.ua./zmist/2012/2/129.pdf>.
17. Studies in Conservation. Maney Publishing. ПС. Wolums 2010 – 2004. ISSN 0039-3630.
18. Małachowicz E. Konserwacja i rewaloryzacja architektury w zespołach i krajobrazie. Wrocław 1994, s. 284-294
19. Koss A. Konserwacja zabytkowych elewacji aktem kreacji i kontynuacji. Wiadomości konserwatorskie Województwa krakowskiego 5. Kraków 1996. s. 57-65.

20. Łukasiewicz J. Tworzenie się patyny i problem jej zachowania na zabytkach kamiennych. Wiadomości konserwatorskie Województwa krakowskiego 5. Kraków 1996. s. 125-135.
21. Tajchman J. , A.Jurecki. Historia technik budowlanych. PWN. 2020.
22. Tajchman J. Metoda konserwacji i restauracji dziedzictwa architektonicznego w zakresie zabytkowych budowli. Toruń 2009.
23. Domaśłowski W. Profilaktyczna konserwacja kamiennych obiektów zabytkowych. Toruń 1993.
24. Gruszecki A., Konserwacja ruin w Anglii, „Ochrona Zabytkow”,1958, nr 3-4, s. 227-242;
25. Tajchman J. Konserwacja ruin historycznych. Uwagi o metodzie. // Ochrona zabytków, 2005. R.58, nr4. – S.43 (S. 27-46)
26. Domaśłowski W., Kęsy-Lewandowska M., Łukaszewicz J.W. Badania nad konserwacją murów ceglanych. Toruń : Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2004. - 188 s.
27. Conservatio est aeterna creatio : księga dedykowana prof. Janowi Tajchmanowi / red. Janusz Krawczyk; Romuald Drzewiecki, Stanisław Medeksza [et al.]; tł. Tomasz Waszak. - Toruń : Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1999. - 437 s.
28. Ważny J., Karyś J.; Fojutowski A. Ochrona budynków przed korozją biologiczną. Warszawa : Arkady, 2001. – 374 s.
29. Jarmontowicz A., Krzywobłocka-Laurów R., Lehmann J. Piaskowiec w zabytkowej architekturze i rzeźbie. Warszawa: Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, 1994. - 63 s.
30. Odgers D., Alison H. Stone. London: English Heritage, Farnham, Burlington, Ashgate, 2012.
31. Saunders D. Lasers in the conservation of artworks IX. London: Archetype Publications ; 2013.
32. Richmond A., Lee Bracker A. Conservation: Principles, Dilemmas and Uncomfortable Truths. Routledge, 2009. -250 c.
33. Dickmann K., Fotakis C., Asmus J. F. Lasers in the Conservation of Artworks. LACONA V Proceedings, Osnabrück, Germany, 2003.
34. Brandi C. Theory of Restoration, trans. Cynthia Rockwell. Florence, 2005.
35. Price N., Talley M. K., Melucco A. V., Historical and Philosophical Issues in the Conservation of Cultural Heritage. Los Angeles, 1996.
36. Dvořák M. Katechismus der Denkmalpflege. – Wien, 1918. –39 s.
37. Grabski M. Ochrona budownictwa drewnianego. Wydawnictwo: Księgarnia Akademicka w Krakowie. Krakow, 2012. 332 S.
38. Bogdanowska M. Art restoration distonary ang-pol pol-ang słownik konserwacji.Wydawnictwo: Politechnika Krakowska, 2011. 215 S.
39. Doktryny i realizacje konserwatorskie w świetle doświadczeń krakowskich ostatnich 30 lat. Wydawnictwo: WAM. Kraków, 2011, 432 S.
40. Jan Tajchman. Metoda konserwacji i restawracji dziedzictwa architektonicznego w zakresie zabytkowych. Torun, 2009

41. Tajchman J., Najder T., Cement, beton i żelbet w zabytkach architektury: - wady i zalety (w:) Naprawy i wzmocnienia konstrukcji budowlanych – konstrukcje żelbetowe. XXI Ogólnopolska Konferencja Warsztat Pracy Projektanta Konstrukcji, Szczyrk 8-11 marca 2006, Gliwice, Tom III, s. 145-213.
42. Tajchman J., W sprawie konieczności ustanowienia standardów wykonywania projektów dotyczących prac planowanych w zabytkach architektury. Ochrona Zabytków Nr 1, 2008, s. 79-107.
43. Закон України “Про охорону культурної спадщини” : офіційн. текст прийнятий Верх. Радою України 08 червня 2000 р. : із змінами та доп. станом на 1 квіт. 2011р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України : [сайт] — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1805-14> (04.08.2011) — Назва з екрану.
44. Porebski M. Dyieje sztuki w zarzsie. – Warszawa, wyd-wo Arkady, 1976. – Т. 1-2.
45. Muzealnictwo. N 1-60. Warszawa, KOBIDZ, 2000-2024.